

# Undervikt

**- en artikelserie om sjukdomarna,  
modedefällan och de som lider i  
skymundan**

Ett smalt problem  
Kampen mot undervikten  
Världen ur ett annat perspektiv  
Modeller - ett försvinnande släkte

Erika Karlestedt  
Södertörns högskola  
Journalistik och multimedia  
**C-projekt i Journalistik, HT06**  
Handledare: Gunilla Hultén  
Examinator: Christian Andersson  
Slutseminarium: 2006-01-15  
Antal tecken: 27 183

## **Innehållsförteckning**

<b>Överingress: (538 tecken)</b>	<b>s. 3</b>
<b>Faktaartikel: (5 744 tecken)</b> Ett smalt problem	<b>s. 4-6</b>
<b>Personporträtt: (9 185 tecken)</b> Kampen mot undervikten	<b>s. 7-11</b>
<b>Krönika: (3 898 tecken)</b> Världen ur ett annat perspektiv	<b>s. 12-13</b>
<b>Reportage: (7 818 tecken)</b> Modeller - ett försvinnande släkte	<b>s. 13-17</b>
<b>Arbetsrapport: (3 880 tecken)</b>	<b>s. 18-20</b>
<b>Källförteckning</b>	<b>s. 21-23</b>

”Att vara smal är något som väldigt många drömmer om. Mode och ideal lockar unga till bantning. Men det finns de som inget annat vill än att gå upp i vikt. Undervikt förknippas ofta med sjukdom eller ätstörningar men ibland beror det på det genetiska arvet eller en förhöjd ämnesomsättning. På grund av de förutfattade meningar som finns kring undervikt händer det ofta att smala personer blir mål för kommentarer eller avundsjuka. Möt dem som dagligen arbetar med undervikt samt tjejen som ensam kämpat med sin undervikt under flera år.”

## Ett smalt problem

**Många tjejer drömmer om att bli fotomodellssmala. Samtidigt finns det de som inget annat vill än att gå upp ett par kilon. Ja men då är det bara att äta mer, tänker de flesta, det är hur enkelt som helst! Men att försöka gå upp i vikt kan vara lika svårt som att gå ner.**

En person räknas som underviktig när vikten är lägre än vad som är hälsosamt. Ofta beror undervikt på sjukdom eller ätstörningar som gör att kroppen inte får tillräckligt med näring för att fungera normalt och det gör att man tappar i vikt. Den typen av undervikt går snabbt att upptäcka genom tester och går att behandla. Men ibland beror undervikten på att man har anlag för att vara smal, man kanske har släktingar som är smala eller så har man en något högre ämnesomsättning än vanligt. Om man är underviktig på grund av sina gener så är det egentligen ingenting fel på kroppen, så därför kan det vara svårt för personer med denna form av undervikt att få hjälp att gå upp i vikt. Och att försöka gå upp i vikt på egen hand kan visa sig vara lika svårt som det är för andra att gå ner i vikt.

Att börja äta mer mat för att gå upp i vikt tycker många låter som en enkel lösning på ett litet problem, men för en del underviktiga är det som att försöka äta en dubbel hamburgare när man redan är proppmätt. Bim Åkers är dietist och driver en egen praktik, Prima Dietisten, i Uppsala.

– Det är inte ovanligt att underviktiga glömmer bort måltider eftersom de helt enkelt inte känner sig hungriga, säger hon.

Om man misstänker att man ligger i riskzonen för att vara över- eller underviktig så finns det en relativt enkel metod för att kontrollera detta. Med BMI (*Body Mass Index*) sätter man sin vikt i förhållande till kroppens längd. En normalviktig person bör ha ett BMI mellan 18,5 och 25, har man över 25 räknas man som överviktig och har man under 18 väger man för lite och räknas som underviktig. Bim Åkers berättar att metoden kan vara ett bra första steg men att många tyvärr inte tänker på att den endast bör fungera som en fingervisning. BMI tar inte hänsyn till kroppsbyggnad eller arvsanlag så därför är den inte helt tillförlitlig. En 20-årig tjej som är

180 centimeter lång men som är smal på grund av sitt genetiska arv skulle till exempel räknas som underviktig om man mätte hennes BMI. Eftersom metoden inte heller tar hänsyn till ålder ska den inte tillämpas på barn eller ungdomar som fortfarande växer, utan där finns det istället andra standardiserade sätt att räkna BMI. Bim Åkers säger att i hennes arbete som dietist utgör BMI endast en liten del i en mycket större undersökning när hon ska ta reda på om en person är underviktig. Hon tycker att det är tråkigt att många tillämpar metoden på egen hand utan att ta reda på den egentliga orsaken till varför man är under- eller överviktig.

– Jag upplever att många, framförallt unga tjejer, använder BMI för att mäta om man duger som människa, säger hon.

### **Ofta utelämnade åt sig själva**

Bim Åkers råd till dem som vill gå upp i vikt är att de bör vända sig till sina husläkare på vårdcentralen. Där kan man få en remiss till en dietist om det visar sig att undervikten är orsakad av sjukdom eller ätstörningar. Om man är underviktig utan synliga orsaker kan det däremot vara svårare att få en remiss. Åsa Benjaminsson är dietist på Danderyds sjukhus och hon berättar att alla patienter som hon träffar har kommit dit på remiss från en läkare. Det innebär att patienterna är sjuka och kommer till Danderyds sjukhus för att utredas och behandlas. Därför kommer hon nästan aldrig i kontakt med patienter som inte har sjukdomsrelaterad undervikt.

– I allmänhet är vården i dag sjukvård, säger hon. Visst finns det vårdinrättningar som arbetar förebyggande men det är inte friskvård, om man inte räknar rehabilitering.

Är man underviktig och det inte finns någon synlig orsak beror det på husläkaren om man får en remiss till utredning eller inte. Åsa Benjaminsson berättar att läkare i regel är mer eller mindre observanta på om en person lider av grav undervikt, men hon understryker att det inte behöver vara sjukligt att vara riktigt smal.

– Att det ibland kan vara en psykisk belastning för en person att vara smal kommer ofta i skymundan, säger hon

Vad ska man göra om man inte får en remiss? Jo då blir det upp till dig själv att kontakta en privat dietist eller försöka gå upp i vikt på egen hand. Bim Åkers berättar att det kan vara psykiskt påfrestande att vara utlämnad åt sig själv på det sättet och att underviktiga i många avseenden kan känna sig ensamma eller utsatta på grund av detta.

– När en läkare säger åt dig att du måste gå upp i vikt tänker många att jaha då får jag väl göra det, säger hon. Först efteråt kommer frågan: Hur då? Många läkare glömmer bort detta och för den person som fått rådet blir nästa steg att själv leta efter lösningen i böcker eller i medierna.

### Medierna ger inga svar

Hälsa och må-bra-trender har aldrig varit mer populära än nu, men om man tittar närmare på medieflödet märker man snart att nästan alla artiklar handlar om bantning. Bim Åkers tror att mediernas ensidighet kan bidra till att underviktiga som vill gå upp i vikt ofta känner sig missförstådda och sårade av andra.

– Att kommentera smala personer är inte tabu på samma sätt som att kommentera överviktiga eftersom det ofta ses som ett idealtillstånd att vara smal, säger hon. Därför blir kommentarerna mer rättframma och ibland elaka utan att folk är medvetna om det.

Åsa Benjaminsson håller med om att personer som inte själva är smala kan ha svårt att förstå problemet om en person säger att han eller hon inte vill vara smal.

– Men om man är smal och vill gå upp i vikt så tror jag att man, om man tar sig tid och förklarar sitt problem på rätt sätt, blir behandlad med mer respekt, säger hon.

#### Bims råd till underviktiga:

- Ät regelbundet.
- Hoppa aldrig över en måltid och låt det inte gå för lång tid mellan dem.
- VAD man äter kommer i andra hand.
- En bra regel kan vara att försöka äta ungefär sex gånger per dag:
  - Frukost
  - Mellanmål
  - Lunch
  - Mellanmål
  - Middag
  - Kvällsmål

#### Åsas råd till underviktiga:

Börja träna!  
Muskler ger volym och former.  
Mer muskelmassa gör att du går upp i vikt.

#### Räkna ut ditt BMI:

BMI är förhållandet mellan din vikt och din längd och räknas ut med hjälp av den här formeln:

$$\frac{\text{Vikt (kg)}}{\text{Längd (m)} \times \text{Längd (m)}}$$

## Kampen mot undervikten

– Å, du är nästan lika liten som han, utbrister pojkens pappa plötsligt och börjar skratta. Klarar du verkligen av att bära honom? Cecilia håller i bebisen medan barnets far fortsätter att skratta och hon bara väntar på frågan som hon vet kommer. Den som hon har fått höra så många gånger.

– Hur gammal är du egentligen?

Mannen trodde att Cecilia var 16 år fast hon var 23. Trots det så fortsatte han att skratta som om det inte alls var ett pinsamt misstag utan snarare ett väldigt bra skämt. I dag är Cecilia Akselsson 26 och det händer fortfarande att folk tar henne för att vara mycket yngre än hon egentligen är, även om det inte händer lika ofta nu som förr. Cecilia berättar att varje gång hon får en kommentar om sitt utseende så brukar hon må dåligt i flera dagar. Varje gång.

Det är kallt där jag kurar under taket vid tunnelbaneingången på Södermalmstorg i Slussen. Trots mitt fåfänga försök att undkomma det strilande regnet letar sig några droppar in under jackans krage. Cecilia kommer fem minuter senare och jag blir lite förvånad över att upptäcka att hon nästan är lika liten som jag själv. Vi går mot bussterminalen och snart är vi inbegripna i ett ivrigt samtal om undervikt. Allt vad regn och rusk heter är redan glömt.

Med sina 158 cm och 43 kilo är Cecilia både kort och smal, en kombination som gör att många reagerar, frågar och framförallt kommenterar. Hon berättar att hon tror att många talar utan att tänka sig för, att de säkert menar väl men inte förstår att hon faktiskt kan ta illa vid sig. Cecilia har även fått sin beskärda del av avsiktliga pikar och elaka kommentarer. Hon berättar att hon efter flera år av sådant har fått väldigt dåligt självförtroende. Värst var det på högstadiet.

### Den värsta tiden

– Vi flyttade till Täby och allting var så nytt. Jag fick träffa nya kompisar och allt var väldigt svårt, berättar Cecilia.

I skolan blev hon ofta retad av sina klasskamrater. Mest var det småsaker men när Cecilia tänker tillbaka på den tiden säger hon att man nästan kunde kalla det för mobbning. Hon försökte hela tiden dölja sin smala kropp genom att ha stora kläder på sig, bylsiga tröjor och stora skjortor som hängde ner över knäna.

– En gång försökte jag till och med ha axelvaddar för att se lite större ut. Det var ju pinsamt, säger Cecilia.

Varje liten sak blev ytterligare något för klasskamraterna att reta henne för och hon blev ofta kallad för elaka saker.

– Jag kommer ihåg en gång som jag mådde skitdåligt över, berättar Cecilia. Jag råkade sitta på någons plats och så kom den här killen in och började skrika ”Vad gör du här din jävla lillskit?” Jag sa att ”förlåt, men jag sitter här” och då skrek han ”men flytta på dig jävla lillskit!”

Cecilia förklarar att hon alltid fick kämpa mot känslan att känna sig ännu mindre och värdelös och det hände mer än en gång att hon kom hem efter skolan och grät.

För att gå upp i vikt började hon äta mer, fast hon inte var hungrig. Men när Cecilias syster insjuknade i cancer blev allting ännu svårare och Cecilia började istället rasa i vikt.

– Jag gick ner till 39 kilo och hade jättesvårt att gå upp igen så jag blev själv sjuk. Jag gick till vågen och vägde mig varje morgon, tre gånger, för att se om jag hade gått upp. Jag blev besatt, säger Cecilia.

Det var då hon bestämde sig för att hon behövde hjälp.

Cecilia gick till sin husläkare för att få svar på varför hon inte kunde gå upp utan istället gick ned i vikt. Eftersom ingen i hennes familj verkade ha samma problem kände hon att det kanske låg någonting mer bakom.

– Läkaren var jättesnäll och tog hand om mig direkt. Han tog en massa prover och lovade att höra av sig.

Men Cecilia fick aldrig något svar. Istället började hon själv gå igenom vad som kunde ligga bakom hennes problem med vikten.

– Alla i min familj har känsliga magar inklusive jag själv, berättar Cecilia. Hon har märkt att hon har problem att äta feta saker. Då får hon ont i magen och mår dåligt.

Det är varmt och ombonat i den lilla lägenheten där Cecilia bor tillsammans med sin pojkvän Lasse. Det märks att julen närmar sig för det står en ljusstake i fönstret och



flera krukväxter har hamnat på golvet till förmån för julpyntet. Utanför fönstret är det mörkt så Cecilia tänder några ljus. Hon sätter på en kastrull tevattnen och slår sig sedan ner mitt emot mig vid det lilla köksbordet.

### **Ovissheten är påfrestande**

På gymnasiet blev livet lite lättare. Cecilia valde en estetisk linje eftersom hon alltid älskat sång, dans och musik.

– Jag tror att valet av linje hade mycket att göra med att jag behövde uppmärksamhet, eftersom jag blivit så nedtryckt innan och nu behövde jag klättra upp igen, säger hon och ler lite.

Hon berättar att det kändes härligt att upptäcka att det fanns andra i den nya klassen som också var korta. Ingen brydde sig längre om hur hon såg ut och hon kunde äntligen vara sig själv. Men hon slapp inte helt och hållet ifrån kommentarer om sitt utseende.

– Ibland fick man höra saker som ”men du, du som är så liten...”, det har jag fått höra hundra gånger, men de var ändå snälla. Det sa det inte på det elaka sättet.

Cecilia ville fortfarande ha svar på vad det var som orsakade hennes undervikt. Eftersom hon flyttat till Nacka valde hon att söka upp en läkare där. Läkaren frågade vad Cecilia hade fått för svar från sitt första läkarbesök, men eftersom hon inte hade fått något så skickade man efter hennes journal.

– I journalen hade den första läkaren skrivit att jag troligen hade IBS (*Irritable Bowel Syndrome*), en sjukdom som gör att tarmarna inte fungerar som de ska. Men han hade aldrig sagt något om det till mig, säger hon.

På grund av det som stod i journalen beslöt den nya läkaren att inga fler tester behövde göras och Cecilia fick istället medicin som skulle hjälpa mot besvären. Men det gjorde den inte. Till slut fick Cecilia komma till en specialistmottagning för mage och tarm på Ersta sjukhus och där är hon kvar.

– De har varit helt fantastiska, säger hon.

Nu tar Cecilia ett steg i taget med utredningar och behandling. Hon ska på en undersökning i december och sedan får de se vart de ska gå därifrån. Hon vet att det kommer att ta tid men är fast besluten att komma till botten med vad som är problemet.

– Det känns som om jag har fått göra så mycket själv, säger hon uppgivet. Jag vill bara veta, men jag börjar bli väldigt trött på att gå till doktorn.

Hennes syn på sitt viktproblem har förändrats under de år som gått sedan högstadiet.

– Förut oroade jag mig mest för att jag inte skulle kunna gå upp i vikt. I dag vet jag att jag inte kan det så nu är det istället andra saker som oroar mig.

Hon avslöjar att hon inte längre tar för givet att hon kommer att kunna bli med barn och berättar att de skrämmer henne.

– Jag känner att jag är för smal och jag vet inte hur barnet ska få plats. Jag skulle vilja veta om jag behöver få i mig extra näring och i så fall hur. Men det kan vara för sent för det också.

En del kvinnor som lider av undervikt kan ha svårt att få barn, eftersom deras kroppar inte får tillräckligt med näring, och därför känner Cecilia att hennes rädsla är befogad.

### **Fortfarande dåligt självförtroende**

I dag känner Cecilia att hon inte får lika många elaka kommentarer som när hon var yngre. Men det dåliga självförtroendet finns fortfarande kvar, som ett sår som aldrig helt och hållet läkt. Cecilia berättar att hon på grund av det har problem att vara fysisk med andra människor.

– Jag vill inte att folk tar mig runt magen, det är knappt att min pojkvän får ta mig där faktiskt, tillägger hon och grimaserar. Om jag har ätit så går det oftast bra men annars så blir jag på dåligt humör och jag känner mig smal och spinkig.

Cecilia tror att de känslorna är någonting som hon kommer att få leva med länge. Vågen har däremot åkt ut. Och tillsammans med den hennes besatthet av att jaga kilon varje dag.

– Det gick bara inte att ha det så, förklarar hon. Det var helt sjukt.

Cecilia tycker att det borde skrivas mer om undervikt och att man borde visa hur livet kan vara för smala människor. Hon berättar att hon tröttnat på att läsa tidningarna eftersom det bara skrivs om bantning hela tiden.

– Jag tror att många inte vet hur dåligt en del smala mår. Jag tror inte att de har någon aning om det och därför är det så bra att det får komma ut, så att folk kan få veta att det inte alltid är så jädra kul.

Hon berättar att det inte är samma tabu på att anmärka på smala människors utseende som på överviktigas.

– Man pratar nästan aldrig om tjocka människor eller säger högt till någon att ”du är tjock” eller ”du ser ut som en köttbulle”. Det märkliga är att det är helt okej att säga till en smal person att ”du ser ut som en pinne”. Det känner jag att folk borde tänka på, att man kan bli ledsen oavsett om man är smal eller tjock.

Det är dags för mig att gå och medan jag packar ner min diktafon och mitt anteckningsblock pratar Cecilia med mig om kläder och hur det är att kunna handla jeans och jackor på barnavdelningen. Det känns ovant att kunna diskutera märken och tipsa varandra om bra inköpsställen som vilka andra tjejer som helst. När jag frågar Cecilia om hon också brukar sprätta bort alla broderier och lappar, som ofta sitter på kläder i barnstorlek, skrattar hon och nickar instämmande.

## Världen ur ett annat perspektiv

**Jag pressar ned mackan trots att magen vrider sig i protest. Brödet känns torrt och strävt. Osten är seg och aptiten sedan länge försvunnen. Jag ger jag upp och slänger resterna av min frukost i sophinken.**

I skolan pratar kompisarna om kilon som ska tappas och kläder som ska kommas i och som vanligt dröjer det inte länge förrän jag blir målet för diskussionen.

– Du har sån tur som är så smal, du kan ha på dig vilka kläder som helst! Säger de och suckar avundsjukt.

Jag tänker bittert att bara för att kläderna går på betyder det inte att de passar bra, men svarar istället att jag gärna skulle gå upp ett par kilo om jag bara kunde. Jag möts av oförstående blickar och högljudda protester.

Att få uppmärksamhet för mitt utseende har varit en del av min vardag ända sedan jag var gammal nog att förstå att jag var både smalare och mindre än de andra barnen. Som liten vande jag mig snabbt vid mina jämnåriga kamraters sätt att leka men någon som är mindre än de själva. Jag var allas söta lilla docka: ständigt buren och konstant runtslängd. Nu är jag äldre och har i stort sätt vant mig vid en del människors fysiska sätt att undersöka hur mycket en 35 kilos miniatyrmänniska känns att bära. Antalet kommentarer har blivit fler ju äldre jag har blivit, något som jag har viss förståelse för. Det är trots allt inte varje dag man träffar en 21-årig tjej som är en och en halv meter lång och väger lika mycket som en sjuåring.

Det är utan tvekan mina närmaste vänner och min lite bittra självironi som har räddat mig från att bryta ihop av självömkan. Jag ser mig själv som ganska lyckosam som oftast kan vifta bort de mer bitande kommentarerna och skratta över människors underliga reaktioner. Trots att jag borde ha vant mig vid det mesta vid det här laget förvånas jag fortfarande över hur absurt en del människor reagerar. Framförallt när de upptäcker att jag är äldre än vad de först trott. Som när kassören på systembolaget blev halvt panikslagen för att jag inte visade legitimation innan jag började ställa upp flaskor på bandet. Som busschauffören som insisterade på att jag visst skulle åka för subventionerat pris, för dem som är under 18, fast jag sade att jag var för gammal. Eller blickarna jag får från personer jag träffar när deras tolvåriga son eller dotter är lika lång som jag, eller längre.

Det har blivit en sport för mig och mina kompisar att se vilken typ av reaktion jag kan frammana i olika situationer. Jag vet att det kan låta hjärtlöst men det är en form av självbevarelsesdrift. Efter att ha blivit utsatt för andras oförståelse i många år känner jag att jag måste få chansen att ge igen lite.

Jag får ofta frågan hur det känns att vara, inte bara mindre utan också kortare än alla andra. Ofta är den inte lika finkänsligt framställd utan snarare består den i ett framhasplat ”Hur känns det där nere”. Tyvärr så tycker jag att det bara blir svårare och svårare att ge en förklaring som frågeställaren kan förstå, men nu har jag ett (hoppas jag i alla fall) förståeligt svar på mitt perspektivproblem. Jag har valt att göra en liknelse så att det blir lättare att förstå hur jag ser på saker.

Jag är som femåringen som vill ha en kaka. Burken står högst upp i skafferiet och jag måste bestämma mig för om jag ska klättra upp och hämta den eller inte. När jag var liten var det mest golvet som gällde men med tiden har jag lärt mig att klättra ganska bra. Nu kan jag inte längre be mamma att ta ner kakburken åt mig – jag är ju faktiskt vuxen! Så medan andra ganska enkelt kan sträcka sig upp och ta ned kakburken måste jag klättra för att nå den. Det innebär med andra ord att jag måste dra fram en stol (något som ofta roat närvarande personer) och ställa mig på den så att jag kan nå burken med kakorna. Pinsamt kanske någon tycker men jag är fast besluten att det måste göras. För jag vägrar att stå kvar på golvet utan kakor resten av livet.

## **Modeller - ett försvinnande släkte**

**Strålkastarna är tända och musiken dunkar ur högtalarna.**

**Luisel kramar om sin syster innan hon tar steget upp på podiet.**

**Modevisningen har börjat. Klackarna smattrar mot golvet i takt till musiken och vid borten änden av podiet stannar hon till en stund innan hon vänder och går tillbaka. Applåder. Hon skyndar sig att byta om. På väg tillbaka mot podiet tar hon sig plötsligt mot bröstet och kollapsar.**

Luisel Ramos vägde bara 44 kg när hon, 22 år gammal, segnade ner och dog bakom ridån på en modevisning i Montevideo i hemlandet Uruguay. Nu kallas hon för modets martyr. De två obduktionerna och familjens berättelser pekar mot att Luisel svultit sig själv under en längre tid för att gå ned i vikt inför visningen.

Några månader senare blev 21-åriga Carolina Reston inlagd på sjukhus. Den unga brasilianska modellen led av anorexi sedan flera år tillbaka men trots det anlätades hon av flera modellfirmor. Men efter alla år av bantning sade hennes kropp till slut ifrån. Hon vägde endast 40 kg när hon avled på sjukhuset den 13 november år 2006.

De båda dödsfallen blev en väckarklocka för modevärlden och efter hårda påtryckningar bestämde arrangörerna för modeveckan i Madrid att man skulle sätta upp regler för hur smal en modell maximalt fick vara. När modeveckan startade på måndagen den 18 december genomfördes visningarna endast av modeller med ett BMI-värde på 18 eller mer. BMI (*Body Mass Index*) är en metod som används av dietister för att mäta om en persons vikt är rätt i förhållande till kroppens längd. En normalviktig person bör ha ett BMI mellan 18,5 och 25. Den nya regeln innebar att mer än 30 procent av de redan värvade modellerna var för smala för att delta. Därmed blev ett flertal designers tvungna att rekrytera nya modeller. Det höga antalet modeller som avvisades från modeveckan i Madrid borde vara ytterligare ett varningstecken för att många unga tjejer inom branschen är underviktiga.

Åsa Karyd arbetar på agenturen Elite Model i Stockholm och hon tycker att det är bra att arrangörer inför regler på sina modevisningar men menar att det inte räcker.

– I Madrid satte de upp en BMI-gräns, vilket är ganska missvisande för vi pratar om extremt långa tjejer. Har man en smal kroppsbyggnad så kommer man undan det här BMI-värdet ganska snabbt. Då tycker jag att det är bättre att gå på måttbandet, det säger jag till alla mina modeller. Vågen säger ingenting.

Hon berättar att det är viktigare att en modell har rätt mått för byst, höfter och midja än en låg vikt. Eftersom provkollektionerna oftast görs i storlek 36 är det de måtten som gäller om man vill bli visningsmodell.

Arrangörerna för modeveckan i London blev också pressade att införa regler liknande de i Madrid men där valde man att gå emot strömmen och inga begränsningar sattes upp. Och om man tittar på de senaste London-trenderna så kommer smala modeller att bli populärare än någonsin. Flera av Londons stora modekedjor har öppnat, eller kommer att öppna, speciella butiker där man endast kan köpa kläder i storlek 0. Modet går under namnet petite, som kommer från franskan och betyder liten, och har redan blivit populärt bland London kändisar.

### **Hårdare konkurrens internationellt**

Anna är 20 år och har arbetat som modell både i Sverige och utomlands sedan hon var 13. Hon berättar att det är stor skillnad mellan den svenska marknaden och den internationella.

– Helt klart har jag stött på mycket undervikt och underviktiga modeller, så gott som varje dag under de perioder jag varit utomlands och gått på castings.

Hon berättar att de flesta tjejerna brukar hålla sig inom hälsosamma ramar men långt ifrån alla.

– För att få gå visningar måste man passa i en liten 36:a. Då gäller det tyvärr att vara väldigt smal så det är inte så konstigt att en del tjejer, efter ett tag i branschen, inte längre kan se skillnad på vad som är smalt men sunt och vad som är smalt och ohälsosamt, säger Anna.

Hon har hört talas om modeller som blivit nekade arbete på grund av att de varit för magra för att se representativa ut. Kunder har helt enkelt sagt nej.

– Hos de modellagenturer som jag har jobbat med utomlands uppmuntras tjejer som inte håller måttkraven att gå ner i vikt, men det gläder mig att de flesta tjejer som ser extremt smala ut faktiskt uppmanas att äta mer och gå upp lite i vikt.

Åsa Karyd förklarar att de på Elite Model Stockholm går på kroppsmått för att avgöra om man kan bli modell.

– Man brukar prata om höftmättet och där bör man inte gå under 90 centimeter. Midjemått kan vara lite flytande beroende på hur kroppen ser ut, säger hon. Det ska vara en symmetrisk kropp.

Åsa berättar att hon hört många unga tjejer prata om måtten 90 – 60 – 90, där bysten ska vara 90 centimeter, midjan 60 centimeter och höfterna 90 centimeter.

– De måtten finns egentligen inte, säger hon. Om du har ett bystmått på 90 centimeter men i övrigt en smal kropp då har du silikonbröst och det får man inte ha i den här branschen.

### **Mycket påverkar**

Kekke Stadin är professor i historia på Södertörns högskola och har forskat om trender och den självbild som människan får av dem. Hon tror att en anledning till att hälso- och modetrender är så entydiga är att ingen egentligen ifrågasätter eller diskuterar om kändisarna eller modellerna faktiskt lever så som de säger.

– Mycket beror också på den medvetna kroppsmanipulationen som många har börjat utsätta sig för på senare år. Som till exempel Britney Spears som tog bort revben för att få en smalare midja. Sådant är det nog inte så många som tänker på, säger hon.

Trender är en naturlig del i vårt sociala liv. Trender skapar samhörighet och hjälper många människor att finna sätt att uttrycka sina olika personligheter på. Det som skapar problem är när trender tas på blint allvar - när de blir en bibel som styr en människas liv.

Man kan tycka att ansvaret för en modells hälsa därför inte bara borde ligga hos modellen själv utan även hos den agentur som hon är anställd hos. En modell blir dagligen exponerad för smalideal, inte bara genom sitt arbete utan också genom medierna. Det finns alltid en risk för att man, efter att ha matats med ett och samma budskap under en längre tid, bara ser idealet och glömmer bort att ta hand om sin kropp. Arrangörerna för modeveckan i Madrid valde att ta ansvar för de anställda modellerna genom att bannlysa alla som var allvarligt underviktiga. Beslutet var ett viktigt steg för modebranschen men långt ifrån alla har gjort likadant. Åsa Karyd säger att ansvaret för skapandet av trenderna och idealen inte ligger hos agenturerna.

– Modebranschen skapar inte sig själv. Du kan inte sälja en produkt om det inte finns en efterfrågan på den och vem är det som skapar den här efterfrågan? Om efterfrågan hade ökat på mer mulligare modeller så hade det visats fler, helt klart, säger hon.



I tidningarna kan man dagligen läsa om de senaste trenderna inom kläder, skönhet och hälsa, allt för att tillfredställa läsarnas höga krav på att hålla sig á jour med modevärlden. Tidningarnas modesidor blir världens catwalk med kändisarna som mannekänger. Den ena nya häpnadsväckande kreationen efter den andra visas upp. Det hela följs av intresserade ungdomar som gör varje kreation till en ny trend. Genom medierna kan människor från hela världen ta del av nyheter, nöjen och nya trender. Flödet av nyheter och mode har inte bara blivit snabbare med åren, det har dessutom vuxit i bredd. Genom Internet och egna TV-kanaler kan tidningarna nå ut till ännu fler ungdomar.

Att bli supermodell är en dröm för många unga tjejer. Att vara smal, vacker och en förebild för andra. Få kommer någonsin att nå toppen men de som gjort det vet att priset är högt. För många inom branschen har det säkert varit värt alla uppoftningar, men för Luisel Ramos och Carolina Reston blev priset kanske för högt.

Fotnot: Anna heter egentligen något annat.

# Arbetsrapport

## Ämnesval

Som C-projekt har jag valt att skriva om undervikt. Med undervikt avser jag den typen av undervikt som inte beror på sjukdom eller ätstörningar utan på det genetiska arvet eller andra problem. Anledningen till att jag valde att skriva om undervikt beror främst på att jag själv är underviktig på detta sätt. Som avgränsning för projektet valde jag att inte skriva om sjukdomsrelaterad undervikt utan koncentrera mig på undervikt genom arv och hur samhället (mode och trender) påverkar underviktiga personer.

## Syftet med projektet

Med artiklarna ville jag gestalta hur undervikt upplevs av dem som lider av det. Jag ville förklara och visa att så här är det. Frågeställningarna bygger på mina egna förutfattade meningar. Syftet med det var att jag ville veta om de stämde överens med verkligheten.

- *Hur ses undervikt som ett problem av dem som lider av det?*
- *Ses undervikt som ett problem i av samhälle, medier och/ eller modebranschen?*
- *Behandlas underviktiga på samma sätt som överviktiga?*

Artiklarna är tänkta att publiceras tillsammans för att ge bästa resultatet. Som potentiell publikationsplats skulle jag se Hälsa eller någon annan hälsotidning. Ett annan bra plats skulle vara Aftonbladet Hälsa, Expressens Hälsa och Skönhet, Metro eller City eftersom de har så stor spridning.

## Research

Jag började med att kolla upp de tips jag fått av min handledare. Sedan sökte jag igenom Södertörns databaser efter uppsatser. Jag lyckades, genom en bibliotekssökning, hitta en bok som handlade om att vara underviktig och hur man kunde gå upp i vikt. Det var den enda av alla de texter jag läst som helt handlade om det ämne jag valt att skriva om.

Utöver den lånade jag ett par böcker om samhälls- och kroppsideal. Jag gjorde en sökning Presstext där jag hittade flera tidningsartiklar om mode och modeller.

Förutom litteraturen har jag även genomfört intervjuer med ett flertal personer: två dietister, en handläggare från Elite Model Stockholm, en modell, en privatperson och en forskare på Södertörns högskola.

## **Gestaltning**

Faktaartikeln är ganska neutral och jag låter de intervjuade dietisterna föra talan, vilket ändå ger texten den vinkel jag vill ha, nämligen att undervikt är ett problem som är svårt att lösa. Reportaget har en klar vinkel där jag vill visa att det finns problem inom modellbranschen som behöver åtgärdas. I personporträttet finns jag med endast som åskådare/åhörare till när Cecilia berättar om sitt liv. Här har jag för att skapa stämningen varvat intervjun med händelser som sker i presens för att få en känsla av närvaro och anknytning till verkligheten. Krönikan är helt och hållet egen text och jag har vinklat den för att visa hur jag har levt med min undervikt. Jag har valt att använda en humoristisk ton. Jag vill att man ska läsa den, skratta och komma ihåg den.

## **Etiska problem**

Två av de personer som jag har intervjuat har bett om att få vara anonyma. Modellen Anna valde att vara anonym eftersom hon misstänkte att det skulle kunna inverka negativt på hennes karriär. Något som skulle kunna ses som ett problem är att intervjun skedde via e-post (eftersom hon befann sig i Milano under tiden) och att man därför kan ifrågasätta hennes uppriktighet. Men jag har, baserat på att jag har träffat Anna förut och vet vem hon är, valt att använda hennes svar och anser att de håller för eventuell kritik.

En av dietisterna valde att vara anonym efter att ha läst utkastet till faktaartikeln. Jag har e-postat den nya versionen till henne men har ännu inte fått något svar. Jag hoppas att hon ändrar och att jag kan använda hennes namn i slutversionen. Eftersom jag tycker att hennes svar är

viktiga så vill jag behålla henne i artikeln, med eller utan namn, även om jag är medveten om att trovärdigheter sjunker om hon förblir anonym.

### **Citatkoll**

Alla intervjuade har haft en vecka på sig att läsa och godkänna citat och faktainnehåll i texterna.

# Källförteckning

## Litteratur

Porsman, C. 2004. *Upp i vikt – Din guide till en hälsosam viktuppgång*. Italien: Fitnessförlaget

Backman, J. 1998. *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur

Historiska Media (2001). *Hundra år av mode* (I. Ingemark övers.). Kina: Historiska Media (Originalarbete publicerat 1998).

Sveen, K (2000). *Det kultiverade lidandet* (O. Hellström övers.). Uddevalla: Diadaliös AB (Originalarbete publicerat 1997).

## Övriga tryckta källor

Bordo, S. (1993). Den slanka kroppens budskap. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 1993, 3-18.

Ganga, B. & Gebauer, L. (2006). *Man måste se snygg ut hela tiden – en studie av tonårstjejer och deras relation till kläder*. Stockholm: Södertörns högskola, Institutionen för samhällsvetenskaper.

## Elektroniska källor

(2006, 11, 29). För magra modeller nobbas. *Göteborgs-Posten*. [online], Tillgänglig: PressText (206 (1))/ Avdelning: Två dagar

Breivik, M. A. (2006, 11, 29). Barbie – ett monster i minimala skor. *Sydsvenskan*. [online], Tillgänglig: PressText (B11 (E1E2E3))/Avdelning: INS

Börjesson, R. (2006, 09, 24). Hon dog under modevisning. Polisen försöker utreda om stjärnmodellen bantade ihjäl sig. *Expressen*. [online], Tillgänglig: PressText (12 (S1))/ Avdelning: NYH

Jönsson, H. (2006, 11, 21). Stylisterna kräver magra modeller. Restons död ökar pressen på modebranschen att agera mot undernäring. *Sydsvenskan*. [online], Tillgänglig: PressText (A14 (E1E2E3))/ Avdelning: UTL

Ström Melvinger, K. (2006, 11, 21). Svenska agenturer: Kunderna vill inte ha magra flickor. *Sydsvenskan*. [online], Tillgänglig: PressText (A14 (E1E2E3))/Avdelning: UTL

Lindvall, J.T. (2006, 11, 17). Bilden avslöjar den döende modellen. Mamman: ta hand om era döttrar. *Expressen*. [online], Tillgänglig: PressText (33 (S1))/ Avdelning: NYH

Börjesson, R. (2006, 11, 14). Armani vill stoppa trådsmla modeller. *Expressen*. [online], Tillgänglig: PressText (20 (S1))/ Avdelning: NYH

Berggren, O. (2006, 11, 02). ”Jag är för smal för att bli gravid” Supermodellens kropp säger nej. *Expressen*. [online], Tillgänglig: PressText (28 (S1))/Avdelning: NYH

Sköld, J. (2006, 09, 16). Magra modeller söker sig till London. *Metro*. [online], Tillgänglig: PressText

Åkers, B. (2003, 10, 08). Undervikt – ett sällan omtalat problem. *Primavi*. [online], Tillgänglig: Medicallink (Artikelnr. 1915)/Mat

## Övriga elektroniska källor

<http://www.tt.se/ttsprak/>

<http://www.primavi.se>

<http://www.primadietisten.com>

<http://www.magotarm.se/foldrar/ibs.html>

## Muntliga källor

B. Åkers (personlig kommunikation, 29 november, 2006)

Å. Benjaminsson (personlig kommunikation, 4 december, 2006)

Å. Karyd (personlig kommunikation, 6 december, 2006)

C, Akselsson (personlig kommunikation, 6 december, 2006)

”Anna” (mailkommunikation, 7 december, 2006)

K, Stadin (personlig kommunikation, 7 december, 2006)